Ensomhet – på godt og vondt

Lars Fr. H. Svendsen

Ensomhetens filosofi

185 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2015.

Pris NOK 299

ISBN 978-82-15-02535-3

Professor i filosofi ved Universitetet i Bergen, Lars Fr. H. Svendsen, tar i sin siste bok for seg ensomheten. Ensomhet er for mange en smertefull tilstand, og fenomenet fortjener en systematisk analyse.

Svendsen har gjort det til sitt varemerke å analysere forskjellige fenomeners filosofi. Det er betimelig å spørre om det finnes noe sånt som en ensomhetens filosofi. Hans egen begrunnelse for tittelens ordlyd, at dette er en bok skrevet av en filosof, fremstår som tynn. Tittelvalget virker jålete – *Ensomhet* ville vært nok.

Filosofiprofessorens tilnærming til ensomheten er bredt anlagt og vitner om et vidt interesse- og kunnskapsfelt. Gjennom åtte kapitler belyser forfatteren emnet fra en rekke synsvinkler. Innledningsvis refereres det til ensomhetens helsekonsekvenser, f.eks. at ensomhet «gir økt risiko for Alzheimers sykdom». Dette er upresist – studien det refereres til, har metodologiske svakheter, og det er dessuten snakk om *Alzheimers-lignende sykdom*. Ensomheten og dens helseeffekter er et interessant tema, og hadde som forskningsobjekt – fra en filosof – fortjent en mer kritisk analyse.

I tredje kapittel undersøker forfatteren hvem de ensomme er, blant annet med referanse til Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser. En viktig presisering er at det ikke er korrelasjon mellom ensomhet og antallet mennesker man omgås i sitt liv. Snarere er det spørsmål om relasjonen til dem man omgås, tilfredsstiller ens kvalitative forventning.

Forfatteren er god der han dissekterer Heideggers romantiske idé om at veien til kunnskap om seg selv går via ensomheten. Som han skriver: «Ensomhet gir deg et *annet* perspektiv på tilværelsen, og ikke nødvendigvis et *sannere* perspektiv.» Han skriver godt om sosiale medier, at frykten for at internett gjør oss mer ensomme er ubegrunnet. Samtidig er det en erkjennelse at den som alt er ensom, nok lett kan bli ytterligere ensom gjennom eksponeringen for andres iscenesettelse av sitt sosiale liv.

Kapitlet om vennskap og kjærlighet er kanskje det svakeste, der den overgripende tanken forsvinner i de mange, men tilsynelatende

noe tilfeldig valgte referansene til forskjellige filosofer, skjønnlitteratur og sangtekster.

Det blir tidvis hevdet at vi lever i ensomhetens tidsalder. Svendsen påpeker at det ikke finnes empiriske studier fra forrige århundre som understøtter at vi i dag er mer ensomme. Begrepet ensomhet oppstår heller ikke på et bestemt tidspunkt i historien. Det skilles mellom god og dårlig ensomhet: den uønskede som er en følelsesmessig respons på at ens behov for tilknytning til andre ikke blir tilfredsstilt, og det selvvalgte, tilbaketrukne rommet for selverkjenning. Poenget er kanskje banalt, men viktig. Vi lever i en tid med utallige distraksjonsmuligheter. Distraksjonen fra oss selv kan føre til mindre av den gode ensomheten – rommet for selvrefleksjon krympes.

Boken er essayistisk skrevet. Intensjonen er ikke å gi en uttømmende oversikt. Formen gjør den lett tilgjengelig, men er samtidig dens største svakhet. Når horisonten er vid og formatet såpass kort, blir enkelte emner nødvendigvis overfladisk behandlet. Teksten er tidvis springende, som når populærkulturelle og filosofiske referanser behandles om hverandre.

Svendsen jobber i den liberale tankesmien Civita. Hans politiske ståsted kommer til syne mot slutten av teksten, der han hevder at et politisk prosjekt mot ensomhet er håpløst. Han viser til forskning som delvis støtter synspunktet, men som egentlig ikke kan tas til inntekt for at enhver politisering av feltet er fänytt. Det hadde vært en styrke om han hadde viet større plass til et perspektiv på *samfunnet* som aktør i ensomhetsspillet. Politiske beslutninger legger rammer for hvordan mennesker møtes i offentligheten – i biblioteker, svømmehaller eller på eldresentre – fellesrom som potensielt kan demme opp for ensomhet. Mennesket er ingen øy.

Ketil Slagstad

Medisinsk redaktør, Tidsskrift for Den norske legeforening